

بررسی تاثیر استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی و درماندگی مالی بر رابطه بین عدم تقارن اطلاعاتی و هزینه‌های نمایندگی در بورس اوراق بهادار تهران

فرشته جهان

کارشناسی ارشد حسابداری، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران.
jahan.fereshte@yahoo.com

چکیده

با توجه به اهمیت هزینه نمایندگی، تضاد منافع و الزامات استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی؛ این پژوهش به بررسی تاثیر استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی و درماندگی مالی بر رابطه بین عدم تقارن اطلاعاتی و هزینه‌های نمایندگی در بورس اوراق بهادار تهران با استفاده از اطلاعات ۱۰۳ شرکت در بازه زمانی ۱۳۹۴ تا ۱۴۰۱ پرداخته است. به منظور تخمین مدل پژوهش از روش رگرسیون حداقل مربعات تعمیم یافته با رویکرد تابلویی استفاده شد. نتایج پژوهش نشان داد بین عدم تقارن اطلاعاتی با هزینه نمایندگی یک رابطه مثبت و معنادار وجود دارد و در شرایطی که عدم تقارن اطلاعاتی بیشتر شود میزان و شدت هزینه نمایندگی نیز افزایش می‌یابد لیکن شدت این رابطه در شرایط قبل و بعد از اجرایی شدن استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی تفاوت داشته و در شرایط بعد از الزامی شدن این استانداردها شدت این رابطه تعدیل شده و کاهش می‌یابد که حاکی از نقش مهم و اثرگذار این استانداردها در کاهش عدم تقارن اطلاعاتی و کاهش هزینه‌های نمایندگی می‌باشد و استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی رابطه بین عدم تقارن اطلاعاتی و هزینه‌های نمایندگی را تعدیل می‌کند. به عبارتی اجرای استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی به دلیل الزامات افشای اضافی، قواعد اندازه‌گیری و شناخت خاص، به طور مستقیم عدم تقارن اطلاعاتی را تحت تاثیر قرار داده، موجب بهبود کیفیت گزارشگری مالی و کاهش هزینه نمایندگی و تضاد منافع می‌شود. همچنین نتایج بیانگر این موضوع بود که درماندگی مالی باعث افزایش هزینه نمایندگی می‌شود و درماندگی مالی شدت رابطه مثبت بین عدم تقارن اطلاعاتی و هزینه نمایندگی را تشدید می‌کند. به عبارت دیگر در شرایطی که همزمان عدم تقارن اطلاعاتی و درماندگی مالی در شرکتی وجود داشته باشد شدت هزینه‌های نمایندگی افزایش می‌یابد که مؤید تئوری نمایندگی و فرصت‌طلبی مدیران می‌باشد.

کلمات کلیدی: استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی، درماندگی مالی، عدم تقارن اطلاعاتی، هزینه‌های نمایندگی.

مقدمه

با بزرگتر شدن شرکت‌ها، مالکان اداره شرکت را به مدیران تفویض کرده‌اند. جدایی مالکیت از مدیریت، منجر به مشکلات نمایندگی می‌شود. طبق تئوری نمایندگی، اولین مشکل مربوط به نمایندگی وجود تضاد منافع بین سهامدار و مدیر است. یعنی سهامدار به دنبال رسیدن به بالاترین مرحله ارزش سرمایه‌گذاری است و مدیر نیز در وهله اول به دنبال افزایش ثروت

خود می‌باشد؛ بنابراین، این احتمال وجود دارد که مدیر، در راستای منافع سهامدار عمل ننماید. اختلاس و فساد مالی مدیر و خارج ساختن منافع سهامدار از شرکت، نمونه‌هایی افراطی از این تضاد منافع می‌باشند. لذا می‌توان انتظار داشت که با افزایش مشکلات نمایندگی و به طبع آن هزینه‌های نمایندگی، عدم تقارن اطلاعاتی نیز افزایش یابد (سهرابی، ۱۴۰۲). یکی از عوامل موثر در تصمیم‌گیری، اطلاعات مناسب و مرتبط با موضوع تصمیم است. در صورتی که اطلاعات مورد نیاز به صورتی نامتقارن بین افراد توزیع شود، می‌تواند منجر به نتایج متفاوت نسبت به موضوعی واحد شود. بر اساس بحث کارایی بازار، تمام اطلاعات موجود در بازار، اثر خود را بر روی قیمت سهام منعکس می‌کنند. شاید بتوان از دیدگاه فرضیه بازار کارا، دلیل وجود حسابداری را عدم تقارن اطلاعاتی بیان کرد که در آن یکی از طرفین مبادله، اطلاعات بیشتری را نسبت به طرف مقابل در اختیار دارد (حیدری، ۱۴۰۱). این امر به علت معاملات و اطلاعات درون گروهی به جود می‌آید به این صورت که هر چه عدم تقارن اطلاعاتی در یک شرکت بالا باشد، هزینه‌های نمایندگی نیز افزایش پیدا می‌کند (صالحی، ۱۴۰۰). یکی از عواملی که می‌تواند به کاهش تضاد نمایندگی و عدم تقارن اطلاعاتی منجر شود وجود اطلاعات باکیفیت است که از گزارش‌های مالی منتج می‌شود. به عبارتی گزارش‌های مالی، محصول نهایی فرآیند گزارشگری مالی است. فرآیند گزارشگری مالی شامل ایجاد، انتشار، اطمینان بخشی و استفاده از اطلاعات مالی توسط استفاده‌کنندگان از این گزارش‌ها است و حوزه آن از اجرای استانداردهای گزارشگری مالی برای تهیه گزارش‌های مالی شروع و تا اطمینان بخشی، انتشار و استفاده از آنها گسترش می‌یابد. استفاده‌کنندگان برای قضاوت و تصمیم‌گیری در بازار سرمایه و ارزیابی مفاد قراردادی و مباشرت مدیریت، نیاز به اطلاعات سودمند دارند (فرانسیس و همکاران^۱، ۲۰۰۶). یکی از ویژگی‌های کیفی اطلاعات مالی قابل اتکا بودن است. اطلاعاتی قابل اتکا است که عاری از اشتباهات و تمایلات جانبدارانه باشد و بطور صادقانه معرف آن چیزی باشد که مدعی آن است یا به گونه‌ای انتظار می‌رود بیان کند. زمانی اطلاعات عاری از اشتباه است که بر اساس یکسری استانداردهای حسابداری یکسان تهیه شده باشند (نمازی و اسماعیل پور، ۱۳۹۹). استانداردهای بین‌المللی حسابداری مجموعه‌ای از استانداردهای حسابداری است که توسط هیئت تدوین استانداردهای حسابداری بین‌المللی تهیه می‌گردد. در کشور ایران نیز در سال‌های اخیر، مجوز به‌کارگیری استانداردهای مذکور برای شرکت‌ها و نهادهای مالی ثبت‌شده نزد سازمان بورس و اوراق بهادار و شرکت‌های فرعی و وابسته آنها صادر شده است. همچنین، از سال ۱۳۹۵ کلیه بانک‌ها، مؤسسات اعتباری و شرکت‌های بیمه ثبت شده نزد سازمان و کلیه ناشران پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس ایران که سرمایه ثبت شده آنها ده‌هزار میلیارد ریال یا بیشتر است، ملزم به تهیه و ارائه دو مجموعه صورت‌های مالی مبتنی بر استانداردهای ملی و استانداردهای بین‌المللی شده‌اند. بنابراین، یک انقلابی در گزارشگری مالی ایجاد شده است و شرکت‌ها به جای استفاده از استانداردهای ملی کشور خود، از استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی به‌عنوان یک مجموعه واحد از مقررات، پیروی می‌کنند. همچنین، پذیرش مجموعه واحدی از استانداردهای حسابداری باعث بهبود کیفیت سود، قابلیت مقایسه بیشتر صورت‌های مالی، افزایش شفافیت و کاهش عدم تقارن اطلاعاتی و هزینه نمایندگی می‌شود. علاوه بر آن، صورت‌های مالی با قابلیت مقایسه به سرمایه‌گذاران بالقوه کمک می‌کند تا اطلاعات مالی شرکت‌های داخلی را با شرکت‌های عضو بازارهای سرمایه خارجی مقایسه کنند. کاهش عدم تقارن اطلاعاتی و هزینه‌های نمایندگی نیز از برجسته‌ترین دستاوردهای پذیرش این استانداردها شناخته شده است (احسان پور، ۱۴۰۰). به رغم مزایای استانداردهای حسابداری بین‌المللی، سودمندی استفاده از آن در ایران به دلیل تفاوت‌های فرهنگی و موازین قانونی متفاوت در زمینه

¹ Francis, et al

مسائل مختلف گزارشگری مالی، مشخص نمی‌باشد و الزام شرکت‌های بورسی در ایران نیز در خصوص به‌کارگیری استانداردهای بین‌المللی حسابداری در حالی است که پیامدهای آن در خصوص آثار آن بر نحوه‌ی هزینه‌های نمایندگی تاکنون مورد بررسی قرار نگرفته و ناشناخته است (اعلایی، ۱۳۹۹).

این پژوهش در بورس اوراق بهادار تهران ضروری به نظر می‌رسد، زیرا با توجه به اقتصاد دولتی حاکم بر کشور ما و وجود مدیران دارای ارتباطات سیاسی میزان کیفیت گزارشگری مالی در سطح مناسبی گزارش نمی‌شود و از آنجایی که از الزام به‌کارگیری استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی کمتر از یک دهه می‌گذرد و پژوهش‌های اندکی در این زمینه صورت گرفته است لذا یک خلاء پژوهشی در خصوص بررسی تجربی اثر به‌کارگیری استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی و درماندگی مالی بر هزینه نمایندگی در بازار سرمایه ایران احساس می‌شود. امید است انجام این پژوهش بتواند اطلاعات سودمندی را در اختیار تدوین‌کنندگان استانداردهای حسابداری، مسئولان سازمان بورس اوراق بهادار تهران و سایر ذینفعان قرار دهد و موجبات رشد و توسعه پژوهش و مبانی نظری در این حوزه را فراهم آورد و این خلاء پژوهشی را برطرف نماید.

مبانی نظری پژوهش

ادبیات پژوهشی نشان می‌دهد که عدم تقارن اطلاعاتی بین مدیران و سهامداران بطور قابل ملاحظه‌ای تصمیمات سرمایه‌گذاری شرکت را تحت تأثیر قرار می‌دهد و منجر به تشدید مشکلات نمایندگی می‌شود (براو و همکاران^۱، ۲۰۰۵؛ هیل و همکاران^۲، ۲۰۱۴، کبیر و سو^۳، ۲۰۲۲؛ بسلر و همکاران^۴، ۲۰۲۳). این مشکلات در بازارهای در حال توسعه مانند ایران بیشتر از بازارهای توسعه یافته است (افراسیایی، ۱۴۰۱). یکی از نقش‌های مهم بازارهای مالی تخصیص منابع از عوامل مختلف اقتصادی به شرکت‌هایی است که بتوانند از این منابع به خوبی استفاده کنند، در نتیجه امکان سرمایه‌گذاری مؤثر برای شرکت‌ها فراهم می‌شود. با این وجود، مشکلات اطلاعاتی و انگیزه‌های افراد در بازارهای مالی ناشی از هزینه‌های نمایندگی است. هزینه‌های نمایندگی اثر معکوسی بر ارزش شرکت دارد، یعنی اگر بازار انتظار وقوع چنین هزینه‌هایی را داشته باشد، ارزش شرکت کاهش خواهد یافت. همچنین این هزینه‌ها می‌توانند تخصیص کارآمد سرمایه را به اقتصاد مختل نمایند و بر رشد اقتصاد تأثیر منفی داشته باشند. این مشکلات بنیادی که ناشی از جدایی مالکیت از مدیریت می‌باشد، منجر به ایجاد عدم تقارن اطلاعاتی می‌شود (گارگیلیا و همکاران^۵، ۲۰۱۲). رابطه نمایندگی دربرگیرنده قراردادی است که بر طبق آن یک یا چند نفر مالک، شخص دیگری را به عنوان نماینده یا عامل از جانب خود منصوب و اختیار تصمیم‌گیری را به وی توفیق می‌کنند. شکل‌گیری رابطه نمایندگی، همراه با منافع متضادی است که در نتیجه جدایی مالکیت از مدیریت، هدف‌های متفاوت و عدم تقارن اطلاعاتی بین مدیران و سهامداران رخ می‌دهد (جنسن و مک‌لینگ^۶، ۱۹۷۶). بنابراین سهامداران باید مخارجی را متحمل گردند تا بتوانند منافع مدیران را با خود همسو نمایند یا حداقل از

¹ Brav, et al

² Hail, et al .

³ Kabir & Su

⁴ Bessler et al

⁵ Guariglia, &, Yang,

⁶ Jensen & Meckling

اقدامات وی در جهت منافع خودش کسب اطمینان نمایند. از آنجا که چنین مخارجی به واسطه انعقاد قرارداد میان مدیران و سهامداران و شکل‌گیری رابطه نمایندگی پدید می‌آید، هزینه‌های نمایندگی نامیده می‌شود (بادو و همکاران^۱، ۲۰۲۱). بر اساس نظریه عدم تقارن اطلاعاتی، مدیران شرکت‌ها، مزیت اطلاعاتی نهانی از درون شرکت دارند. مدیران به عنوان مسئول تهیه صورت‌های مالی با برخورداری از سطح آگاهی بیشتر نسبت به استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی، به طور بالقوه سعی می‌کنند که تصویر واحد تجاری را مطلوب جلوه دهند. (محمدزاده سالطه، ۱۳۹۹). همچنین ممکن است دارایی‌ها و سرمایه واحد تجاری بهتر از وضعیت واقعی به نظر رسد و انگیزه سرمایه‌گذاران برون‌سازمانی در واحد تجاری افزایش یابد. در این صورت شکاف اطلاعاتی بین استفاده‌کنندگان داخلی و خارجی به وجود آید که اصطلاحاً عدم تقارن اطلاعاتی نامیده می‌شود (پتاچی^۲، ۲۰۱۵). عدم تقارن اطلاعاتی، پیامدهای نامطلوبی از قبیل افزایش هزینه معاملات، کاهش کارایی بازار، کاهش نقدینگی بازار و بطورکلی، کاهش سود حاصل از معاملات، را در بازار سرمایه به همراه دارد (ژو و همکاران^۳، ۲۰۲۰). باتاچاریا و همکاران^۴ (۲۰۱۷)، معتقد هستند که تقارن اطلاعاتی می‌تواند منجر به کاهش هزینه‌های نمایندگی گردد. آنها در پژوهش خود بیان می‌کنند که اطلاعات متقارن باعث افزایش شفافیت اطلاعات شده که در نهایت باعث کاهش هزینه‌های نمایندگی می‌گردد. به سخن دیگر برابری اطلاعاتی بین استفاده‌کنندگان درون‌سازمانی و برون‌سازمانی باعث توازن اطلاعاتی عادلانه و آگاهی آنان از وضعیت بنیادی شرکت گردیده و بدین ترتیب هزینه‌های نمایندگی کاهش می‌یابد (ژیانگ و لی^۵، ۲۰۲۲). بدین ترتیب یکی از عوامل موثر بر هزینه‌های نمایندگی، وجود عدم تقارن اطلاعاتی بین مدیران و سایر افراد بیرون از سازمان می‌باشد. لذا از آنجایی که یکی از عوامل موثر در تصمیم‌گیری، اطلاعات مناسب و مرتبط با موضوع تصمیم است. در صورتی که اطلاعات مورد نیاز به صورتی نامتقارن بین افراد توزیع شود، می‌تواند منجر به نتایج متفاوت نسبت به موضوعی واحد شود. بر اساس بحث کارایی بازار، تمام اطلاعات موجود در بازار، اثر خود را بر روی قیمت سهام منعکس می‌کنند. شاید بتوان از دیدگاه فرضیه بازار کارا، دلیل وجود حسابداری را عدم تقارن اطلاعاتی بیان کرد که در آن یکی از طرفین مبادله، اطلاعات بیشتری را نسبت به طرف مقابل در اختیار دارد. این امر به علت معاملات و اطلاعات درون‌گروهی به جود می‌آید و بازده مورد انتظار سهامداران را تحت تاثیر قرار می‌دهد. به این صورت که هر چه عدم تقارن اطلاعاتی در یک شرکت بالا باشد، سرمایه‌گذاران ریسک اطلاعاتی بالایی را برآورد می‌کنند و با افزایش صرف ریسک ناشی از شرایط ابهام، بازده مورد انتظار آنها نیز بالاتر می‌رود و به منظور کاهش میزان عدم تقارن اطلاعاتی متحمل هزینه‌های نمایندگی می‌شوند (ژو و همکاران، ۲۰۲۰).

یکی از مهمترین عوامل موثر بر کاهش هزینه‌های نمایندگی و کاهش عدم تقارن اطلاعاتی موجود، وجود اطلاعات قابل اتکا، یکسان و به موقع می‌باشد. به عبارت دیگر جهانی شدن بازارهای سرمایه نیاز به اطلاعات مالی با کیفیت بالا و قابل مقایسه میان واحدهای تجاری مختلف را افزایش داده است و در نتیجه، فشارها برای پذیرش استانداردهای حسابداری یکپارچه و هماهنگ در سطح جهان افزایش یافته است و این همان چالشی است که هیئت استانداردهای حسابداری بین‌المللی با آن روبروست. استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی، استانداردهای جهانی، یکسان با کیفیت بالا، فهم پذیر و لازم الاجرا برای گزارشگری مالی هستند که از سوی نهاد استانداردگذار زیرنظر بنیاد استانداردهای گزارشگری مالی

¹ Badu, et al.

² Petacchi

³ Xu et al

⁴ Bhattacharya, et al

⁵ Xiang ,Li.

بین المللی یعنی هیئت استانداردهای حسابداری بین المللی وضع می شوند (آنتی و همکاران^۱، ۲۰۲۲). اهداف اصلی این استانداردها از نظر کمیسیون اروپا و هیات استانداردهای حسابداری افزایش قابلیت مقایسه و شفافیت حسابداری بین المللی اطلاعات مالی، کاهش هزینه‌های نمایندگی، کاهش عدم تقارن اطلاعاتی موجود، افزایش کارایی بازارهای سرمایه و پیامدهای مساعد و مثبت اقتصادی است (برنیو و همکاران^۲، ۲۰۲۲). در ایران نیز از ابتدای سال ۱۳۹۵ استانداردهای حسابداری براساس استانداردهای بین المللی تعریف شده است و شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار موظف شدند تا صورت‌های مالی خود را بر اساس این استانداردها تهیه کنند. لذا شرکت‌های ایرانی برای حضور در بازارهای جهانی نیازمند رعایت استانداردهای بین المللی هستند؛ زیرا زبان گزارشگری مالی براساس استانداردهای بین المللی می‌تواند بهترین معرف و تسهیل کننده برای حضور و توسعه تعامل شرکت‌های ایرانی در بازارهای جهانی باشد (حیدری، ۱۴۰۱). به‌طور کلی، مرتبط بودن با جنبه‌های شفافیت، همخوانی و سازگاری صورت‌های مالی و کاهش موانع، ناشی از نبود تقارن اطلاعاتی در حوزه تأمین مالی است و به طور خاص، اصلی‌ترین مزایای به‌کارگیری استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی، افزایش کیفیت و شفافیت گزارشگری مالی، کاهش عدم تقارن اطلاعاتی و هزینه‌های نمایندگی خواهد بود (رحمانی و همکاران، ۱۳۹۹).

از سوی دیگر، با توجه به تاثیرات درماندگی مالی شرکت‌ها بر روی گروه‌های مختلف ذینفع، همواره مسائل پیرامون آن یکی از جذاب ترین حوزه‌ها در تحقیقات مالی بوده است. درماندگی مالی و نهایتاً ورشکستگی واحدهای اقتصادی می‌تواند زبان‌های هنگفتی را در سطح خرد و کلان وارد نماید (برگ بید و همکاران، ۱۴۰۰). بحران مالی مکزیک ۱۹۹۴، بحران مالی عظیم شرق آسیا ۱۹۹۷، بحران مالی برزیل و اقتصاد آزاد شده روسیه ۱۹۹۸ و بحران مصیبت بار آرژانتین، بحران انرون در آمریکا و بحران مسکن ۲۰۰۵ و عظیم‌ترین بحران مالی تاریخ ۲۳۰ ساله آمریکا ۲۰۰۸ همگی حاکی از تجدید و پایداری بحران‌هاست (علی اکبری و همکاران، ۱۴۰۱). لی و ژانگ^۳ (۲۰۱۵)، بیان می‌کنند، مدیران در هر نقطه از زمان می‌توانند قضاوت صحیح و عقلانی در مورد ارزش شرکت و فعالیت‌های سرمایه‌گذاری داشته باشند. به عبارتی، آن چیزی که باعث می‌شود تا مدیران پروژه‌های زیان ده را نگه داشته و اخبار منفی را انباشت کنند، تضاد منافع و انگیزه شخصی ایشان است همان هزینه‌های نمایندگی است. در این رابطه، ردی^۴ (۱۹۹۸)، بیان می‌کند که شرکت‌های درمانده مالی، اطلاعات آینده نگر و چشم‌اندازها را نشان نمی‌دهند، همچنین بیان می‌کند که مدیران شرکت‌های درمانده مالی، عمده‌اً اطلاعات واقع‌بینانه را به منظور خوب جلوه دادن شرکت خود یا دور کردن فشارها از آن، افشا نمی‌کنند. ناگار و سین^۵ (۲۰۱۶)، دریافت تعارض-های نمایندگی و مخاطرات اخلاقی نشئت گرفته از آن، اثر منفی بر عملکرد شرکت‌ها دارد. ریاضی (۱۴۰۲)، معتقدند، مشکلات نمایندگی ناشی از رفتارهای فرصت طلبانه مدیریت مانند مزایای مازاد بر حقوق، قبضه قدرت، قصور در انجام وظایف و تصمیم‌گیری‌های سرمایه‌گذاری نادرست، منجر به اخذ تصمیم‌های غیربهبهینه و تخصیص غیرکارآیی منابع واحد اقتصادی شده و در نهایت در عملکرد نامناسب مدیریت و کاهش ارزش شرکت، نمود پیدا می‌کند، که این مسئله خود می‌تواند عامل ایجاد نابسامانی و بحران مالی گردد.

با بررسی ادبیات پژوهشی مشخص گردید که پژوهش‌های زیادی به بررسی عوامل موثر بر هزینه نمایندگی در شرکت‌ها پرداخته‌اند اما این مطالعات، نقش استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی به دلیل تازگی اجرای آن؛ بر سایر عوامل و

¹ Anti et al

² Barniv, et al

³ Li and Zhang,

⁴ Raedy

⁵ Nagar, &. Sen,

متغیرها از جمله درماندگی مالی را نادیده گرفته‌اند از طرفی نیز یکی از مهمترین عوامل موثر بر هزینه‌های نمایندگی که تا حدود زیادی در پژوهش‌های مختلف به آن پرداخته شده است موضوع عدم تقارن اطلاعاتی است. در حالی که تاکنون پژوهشی جامع به بررسی نقش تعاملی الزامی شدن استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی و در ماندگی مالی بر رابطه بین عدم تقارن اطلاعاتی و هزینه نمایندگی در بورس اوراق بهادار ایران صورت نگرفته است و یک خلاء پژوهشی در این زمینه احساس می‌شود. بنابراین طرح این سوال که اجرا و بکاگیری استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی در کنار درماندگی مالی و عدم تقارن اطلاعاتی چه آثاری بر هزینه نمایندگی دارد بدون پاسخ مانده است. از آنجایی که کشور ایران به عنوان یک کشور در حال توسعه، باید افزایش سرمایه داده و سرمایه‌گذاری خارجی را جذب کند و حس اعتماد و درک سهامداران را بالا ببرد. بنابراین عدالت، بهره‌وری، سودآوری، شفافیت اطلاعات مالی و عدم وجود تقارن اطلاعاتی جزء عوامل مهم مبادلات سرمایه است، شرکت‌ها برای انتشار اطلاعات مالی مفید انگیزه دارند تا سرمایه‌گذاران بین‌المللی و ملی بیشتری را جذب کنند و با توجه به این که تاکنون پژوهش خاصی در زمینه پیاده‌سازی استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی و هزینه‌های نمایندگی در ایران انجام نگرفته است، این پژوهش قصد دارد تا این موضوع را به صورت تجربی به همراه با عدم تقارن اطلاعاتی مورد بررسی قرار دهد لذا انجام این پژوهش می‌تواند به راه‌های شناخت و توسعه تجاری بازار سرمایه و شکوفایی اقتصاد از طریق توسعه سرمایه‌گذاری‌ها و هدایت مطلوب‌تر سرمایه‌گذاری‌ها به انجام برسد. این امر مستلزم کاهش عدم تقارن اطلاعاتی از طریق افزایش کیفیت افشای اطلاعات و پیاده‌سازی استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی به منظور امکان مقایسه اطلاعات مالی شرکت‌های ایرانی با سایر شرکت‌ها در سطح دنیا می‌باشد. بنابراین با توجه به مطالب بالا، انتظار می‌رود بعد از پیاده‌سازی استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی میزان هزینه نمایندگی کاهش یابد. انتظار می‌رود نحوه بکارگیری این استانداردها افزایش یابد و به تبع آن شفافیت اطلاعات در بازار سرمایه برای فعالان اقتصادی نیز بیشتر شود، در نتیجه موجب بهبود تصمیم‌گیری بهتر و دقیق‌تر برای سرمایه‌گذاران می‌گردد. بر همین اساس مساله اساسی پژوهش حاضر به شرح ذیل تدوین شده است:

آیا عدم تقارن اطلاعاتی بر هزینه نمایندگی اثر معناداری دارد؟

آیا اجرای استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی بر رابطه بین عدم تقارن اطلاعاتی و هزینه نمایندگی اثر معناداری دارد؟
آیا درماندگی مالی بر رابطه بین عدم تقارن اطلاعاتی و هزینه نمایندگی اثر معناداری دارد؟

پیشینه پژوهش

جاسیم و همکاران^۱ (۲۰۲۴)، در پژوهشی به بررسی استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی بر هزینه نمایندگی و کیفیت گزارشگری مالی پرداختند. بدین منظور از اطلاعات ۱۸۶ شرکت مصری طی بازه زمانی ۲۰۱۳ تا ۲۰۲۳ استفاده کردند. نتایج نشان داد استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی باعث کاهش هزینه نمایندگی و افزایش کیفیت گزارشگری می‌شود و در شرکت‌هایی که این استانداردها را رعایت کرده‌اند نسبت به زمانی که هنوز این استانداردها را اجرا نکرده بودند شدت هزینه نمایندگی کاهش یافته است. بسلر و همکاران (۲۰۲۳)، در پژوهشی به بررسی نقش تعاملی استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی، درماندگی مالی و عدم تقارن اطلاعاتی بر هزینه‌های نمایندگی پرداختند. بدین منظور از اطلاعات ۳۵۰۰۰ شرکت بین‌المللی در سطح دنیا طی بازه زمانی ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۱ استفاده کردند. نتایج نشان داد پس از پذیرش اجباری

¹ Jasim et al

استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی شدت هزینه نمایندگی کاهش یافته است. همچنین وجود درماندگی مالی و عدم تقارن اطلاعاتی باعث افزایش شدت هزینه نمایندگی می‌شود. مضافاً شرکت‌هایی که با عدم تقارن اطلاعاتی بالا و محدودیت مالی بالا مواجه هستند، به دلیل اثرات ترکیبی پذیرش اجباری استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی و بحران مالی، هزینه نمایندگی در آنها کاهش می‌یابد. این یافته‌ها نشان می‌دهد که استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی به طور مستقیم در توضیح هزینه‌های نمایندگی مرتبط است. کورانی و همکاران^۱ (۲۰۲۲)، در پژوهشی به بررسی تأثیر استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی بر کیفیت افشای اطلاعات و تعدیلات سنواتی پرداختند. بدین منظور اطلاعات ۳۷ کشور افریقای برای دوره زمانی ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۷ گردآوری و تجزیه و تحلیل شد. این کشورها متعاقباً در زیر نمونه‌های چهار خوشه‌ای مجدداً گروه بندی شدند. نتایج نشان می‌دهد که بین استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی و تعدیلات سنواتی رابطه منفی و معناداری وجود دارد. علاوه بر این، شواهد نشان می‌دهد که پذیرش و بکارگیری استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی منجر به بهبود کیفیت گزارشگری مالی و افزایش کیفیت افشای اطلاعات و کاهش تعدیلات سنواتی می‌شود. اوپونگ و امارتی^۲ (۲۰۲۲)، در پژوهشی به بررسی تأثیر استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی و حاکمیت شرکتی بر کیفیت افشای اطلاعات حسابداری پرداختند. بدین منظور از اطلاعات شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار غنا طی بازه زمانی ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۹ استفاده کردند. نتایج نشان داد که پذیرش و اجرای استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی به صورت غیرقابل توجهی باعث کاهش کیفیت افشای اطلاعات می‌شود و یک رابطه منفی مشاهده شد. همچنین نتایج نشان داد سودآوری و مالکیت نهادی بر کیفیت افشا تأثیر مثبت و اندازه هیات مدیره تأثیر منفی و اما غیرمعناداری بر آن دارد. همچنین نتایج نشان داد حاکمیت شرکتی رابطه بین پذیرش استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی و کیفیت افشای اطلاعات حسابداری را تعدیل نمی‌کند.

سهرابی (۱۴۰۲)، در پژوهشی به بررسی آثار پیاده سازی استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی بر کیفیت گزارشگری مالی با تأکید بر نقش ساختار هیات مدیره و کمیته حسابرسی در بورس اوراق بهادار تهران با استفاده از اطلاعات ۱۱۸ شرکت در بازه زمانی ۱۳۹۴ تا ۱۴۰۰ پرداخت. نتایج نشان داد که بعد از اجرای استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی میزان کیفیت گزارشگری مالی افزایش یافته و یک رابطه مثبت و معنادار بین آنها مشاهده گردید. علاوه بر این نتایج بیانگر این موضوع بود که ساختار هیات مدیره و کمیته حسابرسی باعث افزایش و تشدید رابطه مثبت بین استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی و کیفیت افشای اطلاعات می‌شود که موبد نقش این استانداردها در افزایش کیفیت گزارشگری مالی و یکپارچه‌سازی آنها و همچنین اثربخشی حاکمیت شرکتی و کمیته حسابرسی است. همچنین این نتایج حاکی از نقش ساختار قوی هیات مدیره در ساختار حاکمیتی شرکت‌ها و توجه آنها به رویه‌های افشای اطلاعات و کیفیت گزارشگری مالی است و نشان می‌دهد که ساختار هیات مدیره می‌تواند با اثرگذاری بر اجرای استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی میزان کیفیت گزارشگری مالی و افشای اطلاعات را افزایش دهد. حیدری (۱۴۰۱)، در پژوهشی به بررسی تأثیر اعمال استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی بر کیفیت گزارشگری بانک‌ها در بورس اوراق بهادار تهران پرداخت. با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس ۷۸ نفر به‌عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. نتایج نشان داد که پذیرش و به‌کارگیری استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی شماره ۹، کیفیت شناسایی و اندازه‌گیری معاملات، کیفیت شناسایی و اندازه‌گیری دارایی و

¹ Kurauone et al

² Oppong & Amartey

بدهی‌ها، کیفیت ارائه و افشای اجزای صورت‌های مالی و خصوصیات کیفی اطلاعات حسابداری را در بانک‌ها افزایش می‌دهد. بنابراین می‌توان گفت پیاده‌سازی استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی شماره ۹ بر کیفیت گزارشگری بانک‌ها تأثیر گذار است. بابایی (۱۳۹۷)، در پژوهشی به بررسی تأثیر عدم تقارن اطلاعاتی بر هزینه نمایندگی و نقدشوندگی سهام در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. بر همین اساس، پژوهش مذکور با تجزیه و تحلیل اطلاعات مربوط به ۱۰۰ شرکت نمونه در دوره زمانی ۱۰ ساله از سال‌های ۱۳۸۶ لغایت ۱۳۹۵ بدنبال دستیابی به این هدف بود. تجزیه و تحلیل نتایج نشان داد که عدم تقارن اطلاعاتی، به طور مثبت و معنادار، بر هزینه‌های نمایندگی تأثیرگذار است. همچنین، عدم تقارن اطلاعاتی، بر نقدشوندگی سهام، تأثیر منفی و معناداری دارد.

فرضیه‌های پژوهش

بر اساس مبانی نظری و ادبیات پژوهش، فرضیه‌های زیر تنظیم شده و آزمون می‌شوند:

فرضیه اول: بین عدم تقارن اطلاعاتی و هزینه‌های نمایندگی رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه دوم: استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی بر رابطه بین عدم تقارن اطلاعاتی و هزینه‌های نمایندگی نقش تعاملی معناداری دارد.

فرضیه سوم: درماندگی مالی بر رابطه بین عدم تقارن اطلاعاتی و هزینه‌های نمایندگی نقش تعاملی معناداری دارد.

فرضیه چهارم: استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی و درماندگی مالی بر رابطه بین عدم تقارن اطلاعاتی و هزینه‌های نمایندگی تأثیر معناداری دارد.

روش پژوهش

این پژوهش از نظر نوع هدف؛ کاربردی و از نظر شیوه‌ی انجام و ماهیت، از نوع پژوهش‌های توصیفی و از نظر فلسفه جزء پژوهش‌های اثباتی حسابداری است. از نظر فرآیند اجرا از نوع پژوهش‌های کمی و از نظر منطق اجرا نیز جزء پژوهش‌های با رویکرد قیاسی استقرایی بوده و از نظر بعد زمانی نیز از نوع پژوهش‌های گذشته‌نگر بوده و از اطلاعات تاریخی شرکت‌های نمونه استفاده می‌شود. برای برآورد مدل رگرسیون و آزمون فرضیه‌های پژوهش از روش اقتصادسنجی داده‌های ترکیبی استفاده می‌شود. اطلاعات مورد نیاز شرکت‌ها نیز از بانک اطلاعاتی رهاورد نوین و وبگاه الکترونیکی سازمان بورس اوراق بهادار استخراج شده و فرضیه‌های پژوهش نیز بر اساس داده‌های ترکیبی و به کمک نرم افزار Eviews ۱۰ آزمون می‌شوند. جامعه‌ی آماری پژوهش حاضر نیز، شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران از سال ۱۳۹۴ تا پایان سال ۱۴۰۱ به مدت ۸ سال بوده است که در طی این دوره عضویت خود را در بورس اوراق بهادار حفظ کرده‌اند. افزون بر این، جامعه‌ی آماری با استفاده از شرایط زیر تعدیل شده است:

✓ شرکت باید قبل از سال ۱۳۹۴ در بورس پذیرفته شده و از ابتدای سال ۱۳۹۴ سهام آن در بورس معامله شده باشد.

✓ پایان سال مالی شرکت پایان اسفند ماه بوده و در طول دوره‌ی تحقیق نیز، تغییر سال مالی نداشته باشد.

✓ اطلاعات مالی شرکت در دسترس بوده باشد.

✓ از مجموعه شرکت‌های سرمایه‌گذاری، هلدینگ و واسطه‌ای مانند بانک و بیمه نباشد. پس از اعمال این محدودیت‌ها، ۱۵۵ شرکت، همگی شرایط حضور در جامعه‌ی آماری را داشته‌اند. لذا ۱۰۳ شرکت (۸۲۴ سال-شرکت) به عنوان جامعه آماری انتخاب شدند.

اندازه‌گیری متغیرهای پژوهش

متغیر وابسته: هزینه‌های نمایندگی (Agency Cost)

به پیروی از مطالعات جوادی و همکاران^۱ (۲۰۲۱)، آریفورخان^۲ (۲۰۱۶)، و فردیناند و همکاران^۳ (۲۰۲۰)، برای اندازه‌گیری هزینه‌های نمایندگی از معیار نسبت هزینه عملیاتی به فروش خالص استفاده می‌شود که برای اولین بار توسط آنگ و همکاران^۴ (۲۰۰۰)، مورد استفاده قرار گرفت. این نسبت، معیاری برای افراطی‌گرایی مدیریت در انجام مخارج اختیاری است. این نسبت، چگونگی کنترل هزینه‌های عملیاتی شرکت به وسیله مدیران را مورد سنجش قرار می‌دهد و به عنوان معیار مستقیم هزینه‌های نمایندگی به کار می‌رود. یعنی با افزایش این نسبت، هزینه‌های نمایندگی بیشتر می‌شود. (ابراهیمی و همکاران، ۱۳۹۷).
رابطه (۱)

$$\text{Agency Cost}_{it} = \frac{\text{هزینه‌های عملیاتی}}{\text{فروش خالص}}$$

متغیر مستقل: عدم تقارن اطلاعاتی (ASY)

از آنجایی که پدیده عدم تقارن اطلاعاتی به عنوان یک متغیر پنهان، به طور مستقیم قابل مشاهده نیست، لازم است تا بر اساس متغیرهای مربوط، میزان واقعی آن مشخص گردد. قالیباف اصل و ولی‌زاده (۱۳۹۵)، معتقدند عدم تقارن اطلاعاتی یک مفهوم کیفی است و برای بیان آن در قالب اعداد و ارقام به الگویی برای کمی کردن آن نیاز است. به پیروی از پژوهش قالیباف اصل و ولی‌زاده (۱۳۹۵)، و حیدری (۱۴۰۱)، از معیار نوسانات قیمت سهام استفاده شده است. کرمیر و همکاران^۵ (۲۰۱۰)، نیز استدلال می‌کنند که عدم تقارن اطلاعاتی کمتر، نوسانات ملایم و همواره در قیمت سهام را نشان می‌دهد، بنابراین انتظار می‌رود نوسانات قیمت سهام با افزایش عدم تقارن اطلاعاتی همراه باشد. لذا این متغیر برابر است با انحراف معیار درصد تغییرات روزانه قیمت سهام.

متغیرهای تعاملی

استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی (IFRS)

¹ Javadi et al

² Arifur Khan

³ Ferdinand et al

⁴ Ang et al

⁵ Cormier, et al

با توجه به مصوبه مجمع عمومی سازمان حسابرسی در زمینه اجرای استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی (IFRS) در تهیه صورت‌های مالی که از ابتدای سال ۱۳۹۵ لازم الاجرا شده است لذا شرکت‌هایی که طی بازه زمانی پژوهش و بعد از لازم الاجرا شدن استاندارد بین‌المللی یعنی از ابتدای سال ۱۳۹۵ صورت‌های مالی خود را بر اساس این استانداردها تهیه کرده باشند عدد ۱ و در غیر اینصورت عدد صفر تعلق می‌گیرد (نمازی و همکاران، ۱۳۹۹).

درماندگی مالی (Probfailure)

در این پژوهش برای تعیین درماندگی مالی شرکت‌ها و به پیروی از پژوهش‌های اوزکان و همکاران^۱ (۲۰۱۷)، وانگ و همکاران^۲ (۲۰۱۸)، از مدل پیش بینی ورشکستگی آلتمن^۳ (۱۹۶۸)، استفاده شده است. مدل‌های بر مبنای امتیاز ریسک درماندگی همچون مدل آلتمن یک ابزار سریع و مفید برای ارزیابی ریسک درماندگی مالی هستند. در ایران رسول زاده (۱۳۸۰)، رهنمای رودپشتی و علی خانی (۱۳۸۸)، و احمدپور و همکاران (۱۳۹۵)، در پژوهش‌های خود به بررسی کاربرد مدل‌های ورشکستگی همچون آلتمن در پیش بینی ورشکستگی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. نتایج آن‌ها بیانگر قابلیت استفاده مدل مذکور در پیش بینی درماندگی مالی بود. با استناد به پژوهش‌های یاد شده مبنی بر قابلیت بکارگیری مدل آلتمن و با پیروی از وانگ و همکاران (۲۰۱۸)، و احمدپور و همکاران (۱۳۹۵)، در این پژوهش پژوهش نیز از این مدل بدون تغییر ضرایب استفاده شده است.
رابطه (۲)

$$Z_{it} = 0.717 X1 + 0.847 X2 + 3.107 X3 + 0.42 X4 + 0.998 X5$$

که در این رابطه

X1: سرمایه در گردش به کل دارایی‌ها، X2: سود انباشته به کل دارایی‌ها، X3: سود قبل از بهره و مالیات به کل دارایی‌ها

X4: ارزش دفتری حقوق صاحبان سهم به کل بدهی‌ها، X5: درآمد فروش به کل دارایی‌ها.

هر چه مقادیر Z بیشتر باشد، آن شرکت از موقعیت بهتری برخوردار بوده و ریسک ورشکستگی و درماندگی مالی کمتری خواهد داشت به طوری که شرکت‌های با Z بالاتر از ۲٫۹ سالم و کمتر از آن ورشکسته یا درمانده هستند. فاصله میان این دو منطقه مورد تردید است و باید با احتیاط تفسیر شود (دیچو،^۴ ۱۹۹۸). در این پژوهش متغیر تعاملی، تعیین درمانده بودن یا نبودن شرکت بررسی شده است که بر اساس مدل آلتمن مشخص می‌شود. اگر عدد محاسبه شده از مدل آلتمن کمتر از ۲٫۹ باشد، شرکت درمانده مالی است و متغیر مجازی به صورت یک تعریف می‌شود و در غیر اینصورت غیردرمانده تلقی و به صورت صفر تعریف می‌شود (کازرونی، ۱۴۰۲).

¹ Ozkan, et al.

² Wang et al

³ Althman

⁴ Dichev

متغیرهای کنترلی

رشد شرکت (SaleGrowth)

به پیروی از پژوهش بسلر و همکاران (۲۰۲۳)، از رشد شرکت به عنوان متغیر کنترلی موثر بر هزینه نمایندگی استفاده شده است. رشد شرکت از تفاوت فروش سال جاری و سال قبل تقسیم بر فروش سال قبل اندازه‌گیری شده است.

نسبت نگهداشت وجه نقد شرکت (Cshhold)

به پیروی از پژوهش بسلر و همکاران (۲۰۲۳)، از سطح نگهداشت وجه نقد به عنوان کنترلی موثر بر هزینه نمایندگی استفاده شده است که از طریق تقسیم وجه نقد به اضافه سرمایه گذاری‌های کوتاه‌مدت (معادل وجه نقد) بر روی دارایی‌ها محاسبه می‌شود:
رابطه (۳)

$$Cash_{it} = \frac{Cash\ Flow_{it} + Short\ Term\ Investment_{it}}{Assets_{it}}$$

$Cash$: جمع کل وجه نقد شرکت، $Short\ Term\ Investment_{it}$: معادل وجه نقد (سرمایه گذاری کوتاه مدت) و $Assets$: دارایی شرکت

کاهش درآمد شرکت (NegEarn)

به پیروی از پژوهش بسلر و همکاران (۲۰۲۳)، درآمد منفی شرکت یک متغیر مجازی و به صورت دو وجهی (با کد های صفر و یک) که از صورت سود و زیان قابل استخراج است. اگر درآمدهای عملیاتی شرکت نسبت به سال قبل کاهش یافته باشد عدد یک و در غیر اینصورت عدد صفر اختصاص می‌یابد.

اندازه‌ی شرکت (SIZE)

از لگاریتم مجموع ارزش دارایی‌ها در پایان سال استفاده شده است.

نسبت ارزش بازار به دفتری (MB)

به پیروی از پژوهش بسلر و همکاران (۲۰۲۳) برای کنترل اثر مجموعه فرصت‌های رشد شرکت بر هزینه نمایندگی مالی از نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام استفاده شده است.

اهرم مالی (Leve)

در این پژوهش از نسبت بدهی‌ها به دارایی‌ها برای محاسبهٔ اهرم مالی استفاده شده است (اسلام زاده و قیومی، ۱۴۰۲).

بازده دارایی (ROA)

این نسبت از تقسیم سود خالص بر بازده دارایی‌ها بدست می‌آید.

مدل‌های پژوهش

به منظور آزمون فرضیه‌های پژوهش به پیروی از بسلر و همکاران (۲۰۲۳)، از مدل رگرسیونی چندمتغیره زیر استفاده شده است:

AgencyCost_{it}

$$= \alpha_0 + \beta_1 ASY_{it} + \beta_2 IFRS_{it} + \beta_3 Probfailure_{it} + \beta_4 ASY_{it} * IFRS_{it} + \beta_5 ASY_{it} * Probfailure_{it} + \beta_8 SIZE_{it} + \beta_9 NegEarn_{it} + \beta_{10} ROA_{it} + \beta_{11} MB_{it} + \beta_6 Cshhold_{it} + \beta_7 SaleGrowth_{it} + \varepsilon$$

در این مدل:

AgencyCost_{it}: هزینه‌های نمایندگی، ASY: عدم تقارن اطلاعاتی، Probfailure: درماندگی مالی، IFRS: استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی، ROA: سودآوری (بازده دارایی)، MB: نسبت ارزش بازار به دفتری، NegEarn: کاهش درآمد، SIZE: اندازه شرکت، Cshhold: نگهداشت وجه نقد، SaleGrowth: رشد شرکت و ε جزو اجزای مدل می‌باشند.

یافته‌های پژوهش

آماره‌های توصیفی متغیرهای پژوهش بعد از نرمال‌سازی و انجام آزمون جارک برا که حاکی از نرمال بودن متغیرهای پژوهش بود به شرح جدول ۱ می‌باشد:

جدول (۱): آماره‌های توصیفی پژوهش

متغیرها	میانگین	میان	حداکثر	حداقل	انحراف معیار	چولگی
هزینه نمایندگی	۰,۳۳	۰,۳۲	۰,۵۹	۰,۱۷	۰,۰۵	۰,۳۸
عدم تقارن اطلاعاتی	۰,۱۴	۰,۱۱	۰,۷۵	۰,۰۰۰۵	۰,۱۲	۰,۲۰
رشد شرکت	۰,۲۹	۰,۱۷	۰,۵۱	-۰,۱۳	۰,۳۷	۰,۲۷
اندازه شرکت	۵,۹۴	۵,۸۷	۸,۱۲	۴,۰۱	۰,۷۸	۰,۴۵
نسبت ارزش بازار به دفتری	۲,۷۲	۲,۳۶	۶,۷۵	۱,۱۰	۰,۱۶	۰,۲۱
نگهداشت وجه نقد	۰,۱۹	۰,۲۰	۰,۵۵	۰,۱۰	۰,۰۴	۰,۱۶
سودآوری	۰,۳۳	۰,۳۲	۰,۴۱	-۰,۰۴	۰,۰۸	۰,۲۰
مشاهدات	۸۲۴	۸۲۴	۸۲۴	۸۲۴	۸۲۴	۸۲۴

منبع: یافته‌های پژوهشگر

آمار توصیفی متغیرهای کیفی (کد + و ۱)

متغیرهای کیفی	فراوانی کد ۱	فراوانی کد ۰	درصد فراوانی کد ۱	درصد فراوانی کد ۰
درماندگی مالی	۱۱۸	۷۰۶	۰,۱۴	۰,۸۶
استاندارد بین‌المللی گزارشگری	۴۱۲	۴۱۲	۰,۵۰	۰,۵۰
کاهش فروش	۱۲۰	۷۰۴	۰,۱۴	۰,۸۶

میانگین هزینه‌های نمایندگی (هزینه عملیاتی به فروش خالص) ۰,۳۳ بوده است این نسبت، معیاری برای افراطی گرای مدیریت در انجام مخارج اختیاری بوده و به عنوان معیار مستقیم هزینه‌های نمایندگی به کار می‌رود. یعنی با افزایش این نسبت، هزینه‌های نمایندگی بیشتر می‌شود. میانگین عدم تقارن اطلاعاتی ۰,۱۴ و بیشترین عدم تقارن اطلاعاتی نیز ۰,۷۵ می‌باشد. همچنین میانگین سطح نگهداشت وجه نقد در شرکت‌های مورد بررسی طی سال‌های مورد آزمون برابر با ۰,۱۹ بوده است. به عبارت دیگر نسبت وجه نقد و سرمایه گذاری کوتاه مدت به مجموع دارایی در شرکت‌های مورد نظر ۰,۱۹ بوده است. میانگین نسبت ارزش بازار به دفتری حقوق صاحبان سهام ۲,۷۲ بوده که حاکی از بالا بودن ارزش روز قیمت سهام شرکت‌های نمونه نسبت به ارزش اسمی آنها است و با توجه به تورم و ایجاد فاصله بین قیمت اسمی و قیمت بازار در بازار بورس ایران این موضوع منطقی است. همچنین میانگین رشد شرکت ۰,۲۹ بوده که نشان می‌دهد به طور متوسط میزان فروش شرکت‌ها نسبت به سال قبل ۰,۲۹ افزایش داشته است. بیشترین رشد شرکت ۰,۵۱ و بیشترین کاهش نیز ۰,۱۳ بوده است. متغیرهایی که به دو مقدار صفر و یک محدود می‌شوند امار توصیفی آنها به صورت میانگین و میانه و ... کارایی نداشته و مفهومی را بیان نمی‌کند. این متغیرها باید از نظر تعداد فراوانی و درصد فراوانی بررسی شوند. فراوانی شرکت‌هایی که دارای درماندگی مالی بوده‌اند ۱۱۸ مشاهده و درصد فراوانی ۰,۱۴ بوده که نشان می‌دهد به طور میانگین ۰,۱۴ از شرکت‌های نمونه دارای درماندگی مالی حداقل طی یک سال بوده‌اند و سایر شرکتها یا مشاهدات با فراوانی ۷۰۶ و درصد فراوانی ۰,۸۶ فاقد درماندگی مالی بوده‌اند. همچنین فراوانی مشاهدات بعد از اجرای استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی ۴۱۲ مشاهده با درصد فراوانی ۰,۵۰ بوده که نشان می‌دهد ۰,۵۰ مشاهدات در بازه زمانی ۱۳۹۸ تا ۱۴۰۱ بوده و اقدام به رعایت این استانداردها نموده‌اند و ۴۱۲ مشاهده نیز در بازه زمانی قبل از اجرای این استانداردها بوده است. همچنین فراوانی شرکت‌هایی که در سال جاری میزان فروش آنها نسبت به سال قبل کاهش داشته است از مجموع ۸۲۴ مشاهده تعداد ۱۲۰ مشاهده دارای زیان بوده‌اند که به آنها کد ۱ اختصاص داده شد و درصد فراوانی آنها نیز حدوداً ۰,۱۴ می‌باشد. سایر شرکت‌ها دارای افزایش فروش یا رشد فروش بوده‌اند و فراوانی عددی آنها ۷۰۴ شرکت و درصد فراوانی تجمعی آنها نیز ۰,۸۶ کل جامعه اماری را در بر گرفته است.

آزمون پایایی پژوهش

وجود متغیرهای ناپایا در مدل سبب می‌شود تا آزمون‌های تی استیودنت و فیشر از اعتبار لازم برخوردار نباشند و کمیت‌های بحرانی ارائه شده توسط توزیع‌های مذکور، مقادیر صحیحی برای انجام آزمون‌های آماری نباشند. با توجه به جدول ۲، نتایج آزمون پایایی متغیرها نشان می‌دهد که سطح خطای تمامی متغیرها کمتر از ۵٪ درصد بوده و متغیرهای پژوهش پایا می‌باشند؛ در نتیجه، استفاده از متغیرها در برآورد مدل‌های پژوهش، منجر به رگرسیون کاذب نمی‌شود.

جدول (۲): آزمون پایایی برای متغیرها

متغیرها		لوین، لین و چو		ایم پسران و شین		فیشر دیکلی فولر تعمیم		فیشر، فلیپس پرو	
	آماره	P.V		آماره	P.V	آماره	P.V	آماره	P.V
هزینه نمایندگی	-۱۰۷,۳	۰,۰۰۰	-۱۳,۶	۰,۰۰۰	۳۶۶,۷	۰,۰۰۰	۳۲۸,۷	۰,۰۰	
عدم تقارن اطلاعاتی	-۲۸,۱	۰,۰۰۰	-۶,۱	۰,۰۰۰	۳۶۵,۶	۰,۰۰۰	۳۶۷,۲	۰,۰۰۰	
رشد شرکت	-۲۵,۳	۰,۰۰۰	-۷,۸	۰,۰۰۰	۴۲۲,۲	۰,۰۰۰	۵۰۶,۸	۰,۰۰۰	
اندازه شرکت	-۲۰,۷	۰,۰۰۰	-۷,۳۴	۰,۰۰۰	۴۳۳,۶	۰,۰۰۰	۵۴۱,۲	۰,۰۰۰	

نسبت ارزش بازار به دفتری	-۱۶,۸	۰,۰۰۰	-۴,۵۷	۰,۰۰۰	۳۳۰,۲	۰,۰۰۰	۳۳۲,۷	۰,۰۰۰
نگهداشت وجه نقد	-۲۵,۵	۰,۰۰۰	-۹,۲	۰,۰۰۰	۴۰۲,۴	۰,۰۰۰	۴۹۷,۸	۰,۰۰۰
سودآوری	-۶۶,۶	۰,۰۰۰	-۱۴,۳	۰,۰۰۰	۴۰۳,۱	۰,۰۰۰	۳۶۵,۱	۰,۰۰۰

منبع: یافته های پژوهشگر

تخمین مدل به وسیله داده های ترکیبی

برای بررسی نوع آزمون مدل در مقاطع و دوره های زمانی مختلف داده های ترکیبی، از آزمون چاو استفاده شده است. نتایج آزمون چاو فرض صفر این آزمون مبنی بر مشابه بودن عرض از مبدأ در تمام دوره ها را، برای مدل های پژوهش رد کرده است (سطح خطا کمتر از ۵٪). لذا، روش تخمین داده های تابلویی برای برآورد مدل های آزمون فرضیه های پژوهش، گزینه ی مناسب تری است. نتایج این آزمون در جدول ۳ بیان شده است:

جدول (۳): نتایج آزمون چاو (همسانی عرض از مبدأ های مقاطع)

آزمون چاو	مدل	آماره F	سطح خطا	نتیجه آزمون	نوع روش
H_0 : یکسانی عرض از مبدأ های مقاطع	قبل استاندارد بین المللی	۱۱,۲۸	۰,۰۰۰	H_0 رد می شود	داده های تابلویی
H_0 : یکسانی عرض از مبدأ های مقاطع	بعد استاندارد بین المللی	۷,۳۹	۰,۰۰	H_0 رد می شود	داده های تابلویی

منبع: یافته های پژوهشگر

در روش داده های تابلویی نیز روش اثرات ثابت در مقابل روش اثرات تصادفی آزمون می شود. برای این کار از آزمون هاسمن استفاده شده است. با توجه به اینکه آماره ی محاسباتی آزمون هاسمن برای مدل های پژوهش در سطح خطای ۵ درصد معنی دار شده است (کمتر از ۵٪)، بنابراین، فرض صفر آن مبنی بر عدم وجود رابطه بین اثرات فردی و متغیرهای توضیحی رد می شود؛ از این رو، برای برآورد مدل های پژوهش از روش اثرات ثابت استفاده خواهد شد. نتایج آزمون هاسمن در جدول (۴) ارائه شده است:

جدول (۴): نتایج آزمون هاسمن

آزمون هاسمن	مدل	کای اسکوئر	سطح خطا	نتیجه آزمون	نوع روش
H_0 : عدم وجود ارتباط بین متغیر مستقل و خطای تخمین	قبل استاندارد بین المللی	۲۲,۶	۰,۰۰۰	H_0 رد می شود	اثرات ثابت
H_0 : عدم وجود ارتباط بین متغیر مستقل و خطای تخمین	بعد استاندارد بین المللی	۲۵,۲	۰,۰۰۰	H_0 رد می شود	اثرات ثابت

منبع: یافته های پژوهشگر

آزمون ناهمسانی واریانس

یکی از پیش فرض های رگرسیون عدم وجود ناهمسانی واریانس باقیمانده مدل می باشد با توجه به تأثیر مهم ناهمسانی واریانس بر برآورد، انحراف معیار و استنباط آماری، لازم است تا قبل از پرداختن به هرگونه تخمین وجود و یا عدم وجود

ناهمسانی واریانس تحقق یابد. برای همسانی واریانس باقیمانده مدل از آزمون‌های بروش پاگان گادفری، آزمون آرچ، آزمون گلجسر و آزمون وایت استفاده شد که نتایج آزمون‌ها نشان دهنده عدم همسانی واریانس بوده و به عبارتی باقی مانده‌های حاصل از تخمین مدل پژوهش، دارای واریانس ثابت نبوده است. لذا برای تخمین مدل‌های پژوهش از روش حداقل مربعات تعمیم یافته (GLS) به جای حداقل مربعات معمولی (OLS) استفاده می‌شود.

نتیجه‌ی آزمون مدل پژوهش (قبل و بعد از استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی)

نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل داده‌ها برای آزمون فرضیه‌های پژوهش در جدول (۵) نشان داده شده است. معنی داری آماره فیشر در مدل قبل و بعد از وجود استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی به ترتیب (۶۵,۹) و (۹۸,۵) در سطح ۵٪ حاکی از معنی داری کلی مدل برآورد شده است بنابراین، مدل تحقیق در کل معنی دار بوده و متغیرهای مستقل و کنترلی توانایی توضیح متغیر وابسته را دارند. علاوه بر این ضریب تعیین تعدیل شده (R^2) در مدل قبل از وجود استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی ۰,۴۴ است. این عدد نشان می‌دهد که تقریباً ۰,۴۴ از تغییرات متغیر وابسته را می‌توان به متغیرهای مستقل و کنترلی نسبت داد و ۰,۵۶ دیگر ناشی از سایر عوامل بوده که از دسترس محقق خارج می‌باشد همچنین این ضریب در مدل بعد از وجود گزارشگری مالی بین‌المللی برابر ۰,۵۷ می‌باشد این عدد نشان می‌دهد که تقریباً ۰,۵۷ از تغییرات متغیر وابسته را می‌توان به متغیرهای مستقل و کنترلی نسبت داد و ۰,۴۳ دیگر ناشی از سایر عوامل بوده که از دسترس محقق خارج می‌باشد. هر چه مقدار این شاخص بزرگتر باشد پراکندگی نقاط حول خط رگرسیون بیشتر خواهد بود. مقدار آماره دوربین واتسون در مدل قبل و بعد از وجود استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی به ترتیب (۱,۷۸) و (۱,۸۱) حاکی از عدم وجود مشکل خودهمبستگی سریالی مرتبه اول در اجزای اخلاص مدل برآورد شده است، لذا نتایج مدل برآورد شده کاذب نیست و تخمین مدل قابل اتکاست (نرمال آن باید بین ۱,۵ تا ۲,۵ باشد). از آنجایی که آزمون دوربین واتسون تنها خودهمبستگی مرتبه اول را می‌سنجد لذا از آزمون بروش پاگان که قادر است خودهمبستگی مرتبه‌های مختلف را بسنجد استفاده شده است. سطح معناداری آزمون بروش پاگان گادفری در مدل قبل و بعد از وجود استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی به ترتیب (۰,۵۳) و (۰,۶۱) بوده است. بنابراین در سطح خطای ۵٪ نمی‌توان فرضیه H_0 مبنی بر عدم وجود خودهمبستگی بین باقیمانده مدل را رد کرد در نتیجه بین خطاهای مدل؛ خودهمبستگی سریالی مرتبه دوم مشاهده نشده است. مقدار شاخص عامل تورم واریانس (VIF) نیز نشان می‌دهد که متغیرهای مستقل مدل اول با هم مشکل همخطی شدید ندارند. زمانی که مقدار آماره VIF کمتر از ۵ باشد، شواهدی از وجود همخطی چندگانه بین متغیرهای مستقل مدل وجود ندارد.

جدول (۵): نتایج آزمون مدل پژوهش در سطح داده‌های تابلویی

$AgencyCost_{it} = \alpha_0 + \beta_1 ASY_{it} + \beta_2 IFRS_{it} + \beta_3 Probfailure_{it} + \beta_4 ASY_{it} * IFRS_{it} + \beta_5 ASY_{it} * Probfailure_{it} + \beta_8 SIZE_{it} + \beta_9 NegEarn_{it} + \beta_{10} ROA_{it} + \beta_{11} MB_{it} + \beta_6 Cshhold_{it} + \beta_7 SaleGROWTH_{it} + \varepsilon$							
بعد استانداردهای بین‌المللی			قبل استانداردهای بین‌المللی				
VIF	سطح خطا	اماره تی	ضریب	سطح خطا	اماره تی	ضریب	نام متغیر
۲,۶۱	۰,۰۱	۲,۴۴	۰,۰۵	۰,۰۰	۲,۷۱	۰,۰۸	عدم تقارن اطلاعاتی

۲,۳۲	۰,۰۱	-۲,۳۹	-۰,۰۸	----	----	----	استاندارد بین المللی گزارشگری مالی
۲,۱۴	۰,۰۱	۲,۵۷	۰,۰۴	۰,۰۰	۳,۴۰	۰,۰۷	درماندگی مالی
۳,۷۹	۰,۰۲	۲,۳۱	۰,۰۳	----	----	----	عدم تقارن اطلاعاتی * استاندارد بین المللی گزارشگری مالی
۳,۰۵	۰,۰۰	۲,۹۸	۰,۰۴	----	----	----	عدم تقارن اطلاعاتی * درماندگی مالی * استاندارد بین المللی گزارشگری مالی
۲,۲۲	۰,۰۳	۲,۱۱	۰,۰۸	۰,۰۲	۲,۲۵	۰,۱۱	درماندگی مالی * عدم تقارن اطلاعاتی
۱,۰۴	۰,۰۲	۲,۲۹	۰,۰۳	۰,۰۰	۲,۶۱	۰,۰۴	اندازه شرکت
۱,۰۱	۰,۲۰	۱,۲۷	۰,۰۱	۰,۰۱	۲,۵۶	۰,۰۳	کاهش فروش
۱,۰۲	۰,۰۲	-۲,۲۸	-۰,۰۲	۰,۰۴	-۲,۰۵	-۰,۰۱	بازده دارایی
۱,۰۱	۰,۰۰	-۲,۷۶	-۰,۰۲	۰,۰۱	-۲,۸۵	-۰,۰۳	نسبت ارزش بازار به دفتری
۱,۰۱	۰,۰۵	۱,۹۲	۰,۰۲	۰,۰۱	۲,۴۵۰	۰,۰۲	نسبت نگهداشت وجه نقد
۱,۰۳	۰,۰۱	-۲,۳۹	-۰,۰۱	۰,۰۲	-۲,۳۰	-۰,۰۶	رشد شرکت
	۰,۰۰	۲,۹۹	۰,۳۰	۰,۰۰	۳,۵۴	۰,۳۱	عرض از مبدأ
		۰,۵۷			۰,۴۴		ضریب تعیین تعدیل شده R2
		۹۸,۵۲		(۰,۰۰۰)	۶۵,۹۸		F رگرسیون (سطح خطا)
		۱,۸۱			۱,۷۸		دوربین واتسون
		۰,۲۸		(۰,۵۳)	۰,۴۹		بروش پاکان

منبع: یافته های محقق

فرضیه اول: بین عدم تقارن اطلاعاتی و هزینه های نمایندگی رابطه معناداری وجود دارد.

با توجه به نتایج جدول (۵) آماره ی تی استیودنت مربوط به متغیر مستقل عدم تقارن اطلاعاتی (مدل قبل از اجرای استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی) و سطح معناداری آن (p.v) به ترتیب ۲,۷۱ و ۰,۰۰ بوده و ضریب آن نیز ۰,۰۸ می باشد. به عبارتی با ۰,۰۱ افزایش در عدم تقارن اطلاعاتی شدت هزینه های نمایندگی ۰,۰۸ افزایش می یابد با توجه به این که سطح خطای در نظر گرفته شده برای این پژوهش ۰/۰۵ بوده است، بنابراین متغیر عدم تقارن اطلاعاتی (قبل از اجرای استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی) تاثیر معناداری بر هزینه نمایندگی داشته و فرضیه ی اول پژوهش در سطح اطمینان ۹۵٪ مورد تایید قرار می گیرد. ضریب متغیر مستقل مثبت می باشد. در نتیجه، رابطه مثبت و معنی داری بین عدم تقارن اطلاعاتی با شدت هزینه نمایندگی وجود دارد. با توجه به ضریب که ۰,۰۸ شده است می توان بیان کرد که قبل از الزام گزارشگری مالی بین المللی، شدت تاثیر عدم تقارن اطلاعاتی بر میزان هزینه نمایندگی ۰,۰۸ بوده است. لیکن در مدل بعد از اجرای استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی ضریب این متغیر ۰,۰۵ و در سطح خطای ۵٪ نیز معنادار است که نشان می دهد در شرایطی که استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی اجرایی شده است تاثیر عدم تقارن اطلاعاتی بر

میزان هزینه نمایندگی کاهش یافته و از ۰,۰۸ به ۰,۰۵ رسیده است که حاکی از نقش مهم و اثرگذار این استانداردها در کاهش عدم تقارن اطلاعاتی و کاهش هزینه‌های نمایندگی می‌باشد.

فرضیه دوم: استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی بر رابطه بین عدم تقارن اطلاعاتی و هزینه‌های نمایندگی نقش تعاملی معناداری دارد.

برای تایید یا رد این فرضیه ابتدا به ضریب استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی توجه می‌شود. همانطور که مشخص است ضریب متغیر مزبور در مدل $-0,08$ و در سطح اطمینان ۹۵٪ نیز معنادار است (سطح خطا از ۵٪ کمتر و قدرمطلق تی استیودنت از ۱,۹۶ بزرگتر است) و در شرکت‌هایی که الزام استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی رعایت شده است، شدت هزینه نمایندگی کاهش می‌یابد که این مساله مطابق مبانی نظری و تئوری‌های حسابداری می‌باشد. همچنین مطابق فرضیه اول در مدل بعد از اجرایی شدن استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی ضریب عدم تقارن اطلاعاتی ۰,۰۵ بوده است که نشان می‌دهد عدم تقارن اطلاعاتی باعث افزایش هزینه نمایندگی می‌شود (با ضریب و شیب کمتر نسبت به قبل از الزامی شدن استانداردها). در مرحله بعد ضریب متغیر (استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی عدم تقارن اطلاعاتی) مورد بررسی قرار می‌گیرد؛ این ضریب ۰,۰۳ و آماره تی استیودنت و سطح معناداری آن نیز به ترتیب ۲,۳۱ و ۰,۰۲ بوده است که نشان از تایید فرضیه در سطح اطمینان ۹۵٪ می‌باشد. در واقع استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی زمانی که در عدم تقارن اطلاعاتی ضرب می‌شود و اثر تعاملی ایجاد می‌کند و باعث می‌شود تا تاثیر مثبت عدم تقارن اطلاعاتی بر هزینه نمایندگی از ۰,۰۵ به ۰,۰۳ کاهش می‌یابد لذا استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی باعث تعدیل و کاهش رابطه مثبت بین عدم تقارن اطلاعاتی و هزینه نمایندگی می‌شود.

فرضیه سوم: درماندگی مالی بر رابطه بین عدم تقارن اطلاعاتی و هزینه‌های نمایندگی نقش تعاملی معناداری دارد.

برای تایید یا رد این فرضیه ابتدا به ضریب درماندگی مالی توجه می‌شود. همانطور که مشخص است ضریب متغیر مزبور در مدل قبل از الزامی شدن استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی ۰,۰۷ و در سطح اطمینان ۹۵٪ نیز معنادار است (سطح خطا از ۵٪ کمتر و قدرمطلق تی استیودنت از ۱,۹۶ بزرگتر است) و درماندگی مالی منجر به افزایش شدت هزینه نمایندگی می‌شود که این مساله مطابق مبانی نظری و تئوری‌های حسابداری می‌باشد. همچنین مطابق فرضیه اول ضریب عدم تقارن اطلاعاتی ۰,۰۵ بوده است که نشان می‌دهد عدم تقارن اطلاعاتی باعث افزایش هزینه نمایندگی می‌شود. در مرحله بعد ضریب متغیر (درماندگی مالی عدم تقارن اطلاعاتی) مورد بررسی قرار می‌گیرد؛ این ضریب ۰,۱۱ و آماره تی استیودنت و سطح معناداری آن نیز به ترتیب ۲,۸۲ و ۰,۰۰۰ بوده است که نشان از تایید فرضیه در سطح اطمینان ۹۵٪ می‌باشد. در واقع درماندگی مالی زمانی که در عدم تقارن اطلاعاتی ضرب می‌شود و اثر تعاملی ایجاد می‌کند و باعث می‌شود تا تاثیر مثبت عدم تقارن اطلاعاتی بر هزینه نمایندگی از ۰,۰۵ به ۰,۱۱ افزایش می‌یابد لذا درماندگی مالی باعث تشدید و افزایش رابطه مثبت بین عدم تقارن اطلاعاتی و هزینه نمایندگی می‌شود. به عبارت دیگر در شرایطی که همزمان عدم تقارن اطلاعاتی و درماندگی مالی در شرکتی وجود داشته باشد شدت هزینه‌های نمایندگی افزایش می‌یابد که موثرد تئوری نمایندگی و فرصت‌طلبی مدیران می‌باشد. همچنین در مدل دوم (بعد از الزامی شدن استانداردهای بین المللی گزارشگری

مالی) نیز ضریب درماندگی مالی ۰,۰۴ و در سطح خطای ۵٪ نیز معنادار و ضریب عدم تقارن اطلاعاتی نیز ۰,۰۵ و در سطح خطای ۵٪ معنادار و باعث افزایش هزینه نمایندگی شده است لیکن ضریب متغیر (درماندگی مالی عدم تقارن اطلاعاتی) در شرایط بعد از الزامی شدن استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی ۰,۰۸ و آماره تی استیودنت و سطح معناداری آن نیز به ترتیب ۲,۱۱ و ۰,۰۳ بوده است که نشان از تایید فرضیه در سطح اطمینان ۹۵٪ می باشد. در واقع زمانی که درماندگی مالی در عدم تقارن اطلاعاتی ضرب می شود و اثر تعاملی ایجاد می کند و باعث می شود تا تاثیر مثبت عدم تقارن اطلاعاتی بر هزینه نمایندگی از ۰,۰۵ به ۰,۰۸ افزایش می یابد لذا درماندگی مالی باعث تشدید و افزایش رابطه مثبت بین عدم تقارن اطلاعاتی و هزینه نمایندگی می شود لیکن این افزایش کمتر از زمان قبل از الزامی شدن استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی بوده و با شیب کمتری منجر به افزایش آن شده است.

فرضیه چهارم: استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی و درماندگی مالی بر رابطه بین عدم تقارن اطلاعاتی و هزینه های نمایندگی تاثیر معناداری دارد.

با توجه به اینکه در فرضیه دوم به بررسی نقش تعاملی استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی بر رابطه بین عدم تقارن اطلاعاتی و هزینه های نمایندگی پرداخته شد و در سطح اطمینان ۹۵٪ نیز فرضیه تایید شد و در فرضیه سوم نیز به بررسی نقش تعاملی درماندگی مالی بر رابطه بین عدم تقارن اطلاعاتی و هزینه های نمایندگی پرداخته شد و در سطح اطمینان ۹۵٪ نیز فرضیه تایید شد لذا این ادعا که استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی و درماندگی مالی بر رابطه بین عدم تقارن اطلاعاتی و هزینه های نمایندگی تاثیر معناداری دارد را نمی توان رد کرد و در نتیجه فرضیه اصلی و همچنین چهارم تایید می شود. نتایج متغیرهای کنترلی نیز نشان داد که رابطه منفی و معنی داری بین بازده دارایی، رشد شرکت، نگهداشت وجه نقد و نسبت ارزش بازار به دفتری با هزینه نمایندگی وجود دارد لیکن بین اندازه شرکت و کاهش فروش با هزینه نمایندگی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. تایید متغیرهای کنترلی یاد شده نشان از تاثیر این متغیرها بر متغیر وابسته بوده و به درستی تشخیص و در مدل تخمین زده شده اند. تایید متغیرهای کنترلی یاد شده نشان از تاثیر این متغیرها بر متغیر وابسته بوده و به درستی تشخیص و در مدل تخمین زده شده اند.

نتیجه گیری

تقاضا برای گزارشگری و افشای مالی از عدم تقارن اطلاعاتی و تضاد نمایندگی بین مدیران و سرمایه گذاران بیرونی ناشی می شود از این رو، هدف گزارشگری مالی شرکت؛ ارائه اطلاعات برای طیف وسیعی از استفاده کنندگان در راستای اخذ تصمیم های مفید اقتصادی است. اطلاعات مالی باکیفیت اطلاعاتی است قابل اتکا، مفید و مربوط برای تصمیم گیری استفاده کنندگان از گزارش های مالی که مبانی زیربنایی اقتصادی شرکتها را بهتر منعکس می کند. اهمیت کیفیت افشای گزارشگری مالی و نقش کاهش هزینه نمایندگی، که در نهایت می تواند به ایجاد جو اعتماد و اطمینان در بازارهای سرمایه و در نتیجه تخصیص بهینه منابع منجر شود، ضرورت پرداختن به این حوزه را برجسته می کند. از طرفی نیز استانداردهای گزارشگری بین المللی، استانداردهای جهانی، یکسان با کیفیت بالا، فهم پذیر و لازم الاجرا برای گزارشگری مالی هستند که از سوی نهاد استانداردگذار زیرنظر بنیاد استانداردهای گزارشگری مالی بین المللی یعنی هیئت استانداردهای حسابداری بین المللی وضع شده و هدف اصلی این استانداردها از نظر کمیسیون اروپا و هیات استانداردهای حسابداری افزایش کیفیت

افشای اطلاعات، کاهش عدم تقارن اطلاعاتی و کاهش هزینه نمایندگی و پیامدهای مساعد و مثبت اقتصادی است. با توجه به اهمیت نقش هزینه نمایندگی، تضاد منافع و الزامات استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی؛ این پژوهش به بررسی تاثیر استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی و درماندگی مالی بر رابطه بین عدم تقارن اطلاعاتی و هزینه‌های نمایندگی در بورس اوراق بهادار تهران با استفاده از اطلاعات ۱۰۳ شرکت در بازه زمانی ۱۳۹۴ تا ۱۴۰۱ پرداخته است. بدین منظور پژوهش طی دو بازه زمانی شامل ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۷ یعنی قبل از اجرای شدن استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی و بعد از آن یعنی ۱۳۹۸ تا ۱۴۰۱ تقسیم شد سپس به منظور تخمین مدل پژوهش از روش رگرسیون تابلویی استفاده شد. نتایج پژوهش نشان داد بین عدم تقارن اطلاعاتی با هزینه نمایندگی یک رابطه مثبت و معنادار وجود دارد و در شرایطی که عدم تقارن اطلاعاتی بیشتر شود میزان و شدت هزینه نمایندگی نیز افزایش می‌یابد لیکن شدت این رابطه در شرایط قبل و بعد از اجرایی شدن استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی تفاوت داشته و در شرایط بعد از الزامی شدن این استانداردها شدت این رابطه تعدیل شده و کاهش می‌یابد که حاکی از نقش مهم و اثرگذار این استانداردها در کاهش عدم تقارن اطلاعاتی و کاهش هزینه‌های نمایندگی می‌باشد و استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی رابطه بین عدم تقارن اطلاعاتی و هزینه‌های نمایندگی را تعدیل می‌کند. به عبارتی اجرای استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی به دلیل الزامات افشای اضافی، قواعد اندازه‌گیری و شناخت خاص، به طور مستقیم عدم تقارن اطلاعاتی را تحت تاثیر قرار داده، موجب بهبود کیفیت گزارشگری مالی و کاهش هزینه نمایندگی و تضاد منافع می‌شود. همچنین نتایج بیانگر این موضوع بود که درماندگی مالی باعث افزایش هزینه نمایندگی می‌شود و درماندگی مالی شدت رابطه مثبت بین عدم تقارن اطلاعاتی و هزینه نمایندگی را تشدید می‌کند. به عبارت دیگر در شرایطی که همزمان عدم تقارن اطلاعاتی و درماندگی مالی در شرکتی وجود داشته باشد شدت هزینه‌های نمایندگی افزایش می‌یابد که مؤند تئوری نمایندگی و فرصت‌طلبی مدیران می‌باشد. نتایج این پژوهش با یافته‌های بابایی (۱۳۹۷)، جاسیم و همکاران (۲۰۲۴)، و بسلر و همکاران (۲۰۲۳)، مطابقت دارد. با توجه به نتایج پژوهش مبنی بر اینکه عدم تقارن اطلاعاتی منجر به افزایش هزینه‌های نمایندگی می‌شود لذا به سرمایه‌گذاران و سهامداران توصیه می‌شود در شرکت‌هایی سرمایه‌گذاری کنند که عدم تقارن اطلاعاتی کمتری داشته باشند. همچنین با توجه به نتایج پژوهش که نشان داد درماندگی مالی باعث افزایش هزینه نمایندگی می‌شود به سرمایه‌گذاران، اعتباردهندگان و تحلیلگران پیشنهاد می‌شود در تجزیه و تحلیل‌های خود در بازار سرمایه، برای تصمیم‌گیری صحیح، به شرکت‌هایی که مشکوک به درماندگی مالی هستند، توجه کنند. مضافاً با توجه به نتایج پژوهش که نشان داد اجرایی شدن استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی میزان هزینه نمایندگی کاهش یافته است لذا به سازمان بورس اوراق بهادار، مدیران و صاحبان سهام و تدوین‌کنندگان استانداردهای حسابداری توصیه می‌شود تا با نظارت کافی بر شرکت‌ها در خصوص رعایت تمام رهنمودهای این استانداردها نسبت به افزایش شفافیت گزارشگری مالی اقدام نمایند. همچنین به پژوهشگران و مدیران مالی نیز توصیه می‌شود تا با انجام مطالعات بیشتر و بهتر و توسعه روزافزون و کیفی تهیه صورت‌های مالی بر مبنای استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی به افزایش شفافیت بازار سرمایه کمک نموده که این خود باعث شفاف سازی و کاهش عدم تقارن اطلاعاتی و کاهش هزینه نمایندگی و توجه سرمایه‌گذاران خارجی و گشایشی برای انجام معاملات با سرمایه‌گذاران در بازار بورس اوراق بهادار تهران می‌شود.

منابع

- ✓ ابراهیمی، سیدکاظم، بهرامی نسب، علی، کریمی، اسحاق، (۱۳۹۷)، ارتباطات سیاسی، کیفیت حسابرسی، بحران مالی، هزینه‌های نمایندگی، دانش حسابرسی، سال ۱۸، ش ۷۳، صص ۷۹-۱۰۲.
- ✓ احسان پور، جمال، (۱۴۰۰)، بررسی اثرات استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی و تغییر در طبقه‌بندی، بر میزان دست‌کاری سود ناخالص شرکت‌های پذیرفته شده بورس اوراق بهادار تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردکان.
- ✓ احمدپور، احمد، شهسواری، معصومه، عموزاد خلیلی، علیرضا، (۱۳۹۵)، بررسی عوامل مؤثر بر ریسک ورشکستگی مالی شرکت‌ها، مطالعات تجربی حسابداری مالی، دوره ۱۳، شماره ۵۱، صص ۹-۳۴.
- ✓ اسلام زاده، امید، قیومی، مصطفی، (۱۴۰۲)، بررسی رابطه سرعت اعلام سود و تجدید ارائه صورتهای مالی با نگهداری وجه نقد در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران با در نظر گرفتن نقش پیچیدگی و حاکمیت شرکتی، نشریه علمی رویکردهای پژوهشی نوین مدیریت و حسابداری، دوره ۷، ش ۲۴، صص ۱۴۶۸-۱۴۴۸.
- ✓ اعلائی، هاجر السادات، (۱۳۹۹)، بررسی اثربخشی کمیته حسابرسی و کیفیت حسابرسی بر کیفیت افشای داوطلبانه شرکت های فعال در بورس اوراق بهادار تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شرق - قیام دشت، دانشکده علوم انسانی.
- ✓ افراسیابی، میلاد، (۱۴۰۱)، بررسی تاثیر هزینه نمایندگی بر رابطه بین اهرم مالی، رقابت پذیری و خطر درماندگی مالی، پایان نامه کارشناسی ارشد حسابداری، موسسه آموزش عالی بصیر - آبیک، گروه علوم انسانی.
- ✓ بابایی، فاطمه، (۱۳۹۷)، بررسی تأثیر عدم تقارن اطلاعاتی بر هزینه نمایندگی و نقدشوندگی سهام، پایان نامه کارشناسی ارشد حسابداری، موسسه آموزش عالی رجاء، دانشکده حسابداری.
- ✓ برگ بید، احمد، علی جعفری، سید حسن صالح نژاد، (۱۴۰۰)، ارائه الگوی ترکیبی سه بعدی، مالی، اقتصادی، پایداری، در پیش‌بینی درماندگی مالی شرکت‌ها، فصلنامه پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، دوره ۱۳، شماره ۵۱، صص ۱۰۵-۱۳۱.
- ✓ حیدری، امیرمحمد، (۱۴۰۱)، بررسی تأثیر اعمال استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی با تأکید بر استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی شماره ۹ بر کیفیت گزارشگری بانک‌ها، پایان نامه کارشناسی ارشد حسابداری دانشگاه کردستان، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی.
- ✓ رحمانی، علی، ولی زاده لاریجانی، اعظم، میرزایی بیرامی، راحله، (۱۳۹۹)، استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی و کیفیت گزارشگری مالی پژوهش‌های حسابداری مالی، دوره ۱۲، ش ۴، صص ۵۹-۷۸.
- ✓ رسول زاده، مهدی، (۱۳۸۰)، کاربرد مدل آلتمن در تعیین وضعیت ورشکستگی شرکت‌ها، مجله تدبیر، شماره ۱۲۰، صص ۱۰۷-۱۰۵.
- ✓ رهنمای رودپشتی، فریدون، راضیه، علی خانی، مهدی، مران جوری، (۱۳۸۸)، بررسی کاربرد مدل های پیش بینی ورشکستگی آلتمن و فالمر در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بررسیهای حسابداری و حسابرسی، شماره ۱۰، صص ۲۰-۳۹.

- ✓ ریاضی، محمدرضا، (۱۴۰۲)، بررسی تاثیر معاملات غیرعادی با اشخاص وابسته بر گزارشگری مالی متقلبانه با تاکید بر نقش تعاملی تخصص حسابرس در بورس اوراق بهادار تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ابادان.
- ✓ سهرابی، محمد، (۱۴۰۲)، بررسی آثار پیاده سازی استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی بر کیفیت گزارشگری مالی با تاکید بر نقش ساختار هیات مدیره و کمیته حسابرسی، پایان نامه کارشناسی ارشد حسابداری دانشگاه آزاد اسلامی واحد ابادان، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی.
- ✓ صالحی، اله کرم، (۱۴۰۰)، تأثیر قدرت حاکمیت شرکتی بر نقدشوندگی بازار سهام، با تاکید بر معیارهای آمیهد، حجم معامله و شکاف قیمتی، دانش سرمایه‌گذاری، دوره ۱۰، ش ۳۷، صص ۳۷-۵۵.
- ✓ علی اکبری، علی، سیدحسام وقفی، (۱۴۰۱)، تحلیل سطح فناوری اطلاعات بر میزان احتمال خطر اقامه دعوا علیه حسابرس با تأکید بر نقش کیفیت حسابرسی و تخصص حسابرس، فصلنامه قضاوت و تصمیم‌گیری در حسابداری و حسابرسی، دوره ۱، شماره ۱، صص ۹۱-۱۱۱.
- ✓ قالیباف اصل، حسن، ولی زاده، فریده، (۱۳۹۵)، بررسی رابطه بین سیاست تقسیم سود با عدم‌تقارن اطلاعاتی و نقدشوندگی سهام، راهبرد مدیریت مالی، دوره ۴، ش ۳، صص ۱-۲۳.
- ✓ کازرونی، سرور، (۱۴۰۲)، بررسی نقش تعاملی اثربخشی کمیته حسابرسی بر رابطه بین معاملات غیرعادی با اشخاص وابسته و گزارشگری مالی متقلبانه، پایان نامه کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ابادان.
- ✓ محمدزاده سالطه، حیدر، ایضی، عیسی، محبعلی پور، مهدی، (۱۳۹۹)، تأثیر سرمایه اجتماعی بر هزینه سرمایه با تأکید بر عدم تقارن اطلاعاتی، پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، دوره ۱۲، ش ۴۶، صص ۲۰۳-۱۳۲.
- ✓ نمازی، محمد، اسماعیل پور، حسن، (۱۳۹۹)، بررسی تأثیر استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی بر فرار مالیاتی و اجتناب مالیاتی در کشور ایران، دانش حسابداری، دوره ۱۱، ش ۱، صص ۱-۳۳.
- ✓ Althman E.I. (1968). Financial ratios, discriminant analysis and the prediction of corporate bankruptcy. *Journal of Finance*, Vol. 23, nr. 4, p 589-609
- ✓ Ang, James S., Rebel A. Cole., & James Wuh Lin. (2000). "Agency costs and ownership structure". *Journal of finance*, 55, 81-106.
- ✓ Anti,B,aItidel,B,Faten,L,(2022),How do International Financial Reporting Standards affect information asymmetry? The importance of the earnings quality channel,Auditing and Taxation, V 46,https://doi.org/10.1016/j.intaccaudtax.
- ✓ Arifur Khan, D, Mihret ,M. Badrul, M ,(2016),"Corporate political connections, agency costs and audit quality",*International Journal of Accounting & Information Management*, Vol. 24 Iss 4 pp.
- ✓ Badu, E. A., & Assabil, E. N. (2021). Board composition and value relevance of Ghanaian firms: A seemingly unrelated regression approach. *Journal of Economic and Administrative Sciences*. Available at: https://doi.org/10.1108/JEAS-09-2020-0163.
- ✓ Barniv,R R. ,Mark, M ,Tiffany , W,(2022).Does IFRS experience improve analyst performance? *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, Volume 46, https://doi.org/10.1016/j.intaccaudtax.2021.100443
- ✓ Bessler,w. Halit,g. Mario.h.(2023).,Information asymmetry, agency costs, and payout policies: An international analysis of IFRS adoption and the global financial crisis, *Economic Systems*, Available online, https://doi.org/10.1016/j.ecosys.2023.101129

- ✓ Bhattacharya, Utpal, Po-Hsuan Hsu, Xuan Tian, and Yan Xu, 2017, What affects innovation more: Policy or policy uncertainty?, *Journal of Financial and Quantitative Analysis* 52,1869–1901
- ✓ Brav, A., Graham, J.R., Harvey, C.R., Michaely, R., 2005. Payout policy in the 21st century. *J. Financ. Econ.* 7, 483–527
- ✓ Cormier, D., Ledoux, M. J. e., Magnan, M., & Aerts, W. (2010). "Corporate governance & information asymmetry between managers & investors".*Journal of Corporate Governance.* 10(5), pp.574-89
- ✓ Dichev, Hlila D. (1998). Is the Risk of Bankruptcy a Systematic Risk?the *Journal of Finance*, No. 3, pp. 1131-1147
- ✓ Ferdinand A.Gul, Chandrasekhar ,Krishnamurti, Syed Shams ,Hasibul, Chowdhury (2020):"Corporate social responsibility, overconfident CEOs and empire building: Agency and stakeholder theoretic perspectives, *Journal of Business Research*, Volume 111, April 2020, Pages 52-68, <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2020.01.035>
- ✓ Francis, J., P. O lsson and K. S chipper. (2006). 'Earnings Quality'.*Foundations and Trends in Accounting*, Vol. 1, No. 4, Pp. 259–340
- ✓ Guariglia, A., Yang, J, (2012), "A Balancing Act: Managing Financial Constraints and Agency Costs to Minimize Investment Inefficiency in The Chinese Market", Paper in www.SSRN.com.
- ✓ Hail, L., Tahoun, A., Wang, C., 2014. Dividend payouts and information shocks. *J. Account. Res.* 52, 403–456
- ✓ Jensen M., Meckling W, (1976), "Theory of The Firm: Managerial Behavior, Agency Costs and Ownership Structure". *Journal of Financial Economics*, 3(1), PP. 305-360
- ✓ Jasim, T. A., Ibrahim, M. A. (2024),The Impact Of Adopting International Financial Reporting Standards On The Quality Of Financial Reports Using The Accrual Model, *Intern. Journal of Profess. Bus. Review.Miami*, v. 8 , n. 6 p. 01-20
- ✓ Kabir,H. Su.L. (2022),How did IFRS 15 affect the revenue recognition practices and financial statements of firms? Evidence from Australia and New Zealand,*Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*,Volume 49,<https://doi.org/10.1016/j.intaccudtax.2022.100507>
- ✓ Kurauone , O, Yusheng,K, Huaping,S.(2022).The effects of International Financial Reporting Standards, auditing and legal enforcement on tax evasion: Evidence from 37 African countries,*Global Finance Journal*,Volume 49, <https://doi.org/10.1016/j.gfj.2>
- ✓ Li, Y. and Zhang, W. (2015), Conditional conservatism and persistence of accrual components. *Canadian Journal of Administrative Sciences*, 32: 15–29. doi: 10.1002/cjas.1305
- ✓ Nagar, N. Sen, K. (2016). "Earnings Management Strategies during Financial Distress". Working Paper. Indian Institute of Management Ahmedabad
- ✓ Oppongc & Amartey.a. (2022),International Financial Reporting Standards, Board Governance, and Accounting Quality: Preliminary Evidence from Ghana, *Journal of Accounting, Business and Finance Research*,Vol. 15, No. 2, pp. 27-40, 2022 DOI: 10.55217/102.v15i2.528
- ✓ Ozkan, A., Poletti-Hughes, J., & Trzeciakiewicz, A. (2017). Directors' share dealings and corporate insolvencies: evidence from the UK. *The European Journal of Finance*, 23 (5), 427-455.

- ✓ Petacchi, R. (2015). "Information asymmetry & capital structure: evidence from regulation FD". *Journal of Accounting & Economics*. 59(2-3), pp.221-241
- ✓ Raedy, J.S, (1998). "A Reconciliation of Stock Market Anomalies". The Dissertation for the Degree of Doctor of Philosophy. The Pennsylvania State University.
- ✓ Wang, Z., Chen, M.H., Chin, C.L., Zheng, Q. (2018). Managerial ability, political connections, and fraudulent financial reporting. *Journal of Accounting and Public Policy*, 36: 141-162.
- ✓ Xiang,J, LI,LI. (2022),Monetary policy uncertainty, debt financing cost and real economic activities: Evidence from China. *International Review of Economics & Finance*,Volume 80, , Pages 1025-1044.- <https://doi.org/10.1016/j.iref.2022.03.006>
- ✓ Xu ,Zh ,(2020), Economic policy uncertainty, cost of capital, and corporate innovation, *Journal of Banking & Finance*.Volume 111,pp 1-20. <https://doi.org/10.1016/j.jbankfin.2019.105698>